

VERKLARING VAN BURGERS OVER DE STAD VAN MORGEN (Samenvatting)

Wij zijn een groep van zesentwintig Europese burgers uit verschillende landen, leeftijdsgroepen en beroepen. We zijn geen professionele deskundigen op het gebied van duurzame ontwikkeling, maar leken die wonen en werken in de steden van Europa.

De Europese Commissie, directoraat-generaal Onderzoek, vroeg ons naar onze visie en verwachtingen i.v.m. de toekomst van steden en onze mening over haar EU-onderzoeksprogramma "De stad van morgen". Voor het eerst ooit bevroeg de Europese Commissie via dit zogenaamde RAISE-initiatief actief de Europese burgers over Europees beleid.

Wij gingen uit van concrete gevallen die werden gepresenteerd in een reeks workshops, vergeleken deze met onze eigen ervaringen en ontwikkelden onze eigen mening over de volgende onderwerpen:

- ▶ Stedelijk bestuur
- ▶ Duurzaam vervoer
- ▶ Duurzame gebouwde omgeving
- ▶ Cultureel erfgoed

Uit onze discussies kwam naar voren dat een vijfde kwestie, onderwijs, vooral voor duurzaamheid van fundamenteel belang is voor het succes van de andere.

Algemene conclusies

Allereerst, wat kunnen wij concluderen uit ons onderzoek op de vier gebieden die wij hebben beoordeeld:

- ▶ De stem van de burgers, inclusief die welke in het verleden zijn gemarginaliseerd, moet zowel in de oude als in de nieuwe EU-lidstaten geïncorporeerd worden in het **stedelijke bestuur**. Vertrouwen kan enkel gedijen als het wederzijds is; alleen als onze leiders bereid zijn te luisteren naar onze zienswijzen en deze te respecteren zullen de mensen dit ook doen en de verantwoordelijkheid voor hun eigen daden opnemen.
- ▶ Een radicale verandering in **vervoersgewoonten** is vereist om verandering te vergemakkelijken in de zin van duurzamer vervoersgebruik: technische oplossingen alleen zullen de duurzaamheidsproblemen niet oplossen
- ▶ Een grotere **duurzame gebouwde omgeving** hangt af van het feit of wij uitstijgen boven een consumptiegedreven maatschappij waarin "nieuw" altijd als superieur wordt gezien aan "oud". We moeten de waarde leren kennen van het hergebruiken van wat we al hebben, veeleer dan het weg te gooien voor iets nieuws, of het nu gaat om de renovatie van de woningvoorraad, de herinrichting van oude bedrijfsterreinen, het bijhouden en repareren van consumptiegoederen of de recycling van materialen.
- ▶ Ook moeten wij de duurzame integratie van het **cultureel erfgoed** in het dagelijkse leven centraal stellen en de mensen stimuleren om zich eigenaar te voelen en het belang te beseffen van ons gevarieerd en gemeenschappelijk cultureel erfgoed.

In de tweede plaats, wat is, hier en nu, in praktisch opzicht belangrijk op alle gebieden:

- ▶ Er is dringend behoefte aan meer voorlichting en **onderwijs** over duurzaamheid en de implicaties als wij onze huidige niet-duurzame koers blijven volgen. Vaak maken wij keuzes op basis van onvoldoende informatie, zonder begrip van de echte verborgen kosten van onze handelingen. Als mensen participeren en duidelijk hun mening geven over de implicaties van de keuze, kan dit ertoe leiden dat deze keuzes een verschil maken in hun dagelijkse leven.
- ▶ Vaak zijn de meest **plaatselijke**, kleinschalige initiatieven het meest succesvol en halen zij de mensen over de streep en helpen zij hen om zich in te zetten om tot zichtbare verbeteringen te komen in hun dagelijkse leven. De slogan: "Denk mondiaal, handel lokaal" is niet alleen maar een cliché.
- ▶ Anderzijds is ervaring op één gebied vaak elders toepasbaar. Overal in onze gemeenschap is er een enorm reservoir aan expertise en kennis over "wat werkt en wat niet werkt". Het niet op grotere schaal verspreiden van deze **kennis** is een gemiste kans.

Conclusies over stedelijk bestuur

Pover **stedelijk bestuur** leidt tot povere resultaten. Wij zien daar de gevolgen van in onder meer de verstedelijking, onbetaalbare huisvesting, niet-geïntegreerde vervoerssystemen en de vernietiging van groene ruimtes. Wij beschouwen stedelijk bestuur als een instrument voor het structureren van de relatie tussen de stad en de stedelingen. Daartoe behoren ook publieke/private partnerschappen en alle ander actoren die in de stad opereren.

Het onderzoek dat wij hebben bestudeerd houdt in de eerste plaats verband met het laten participeren van alle burgers. Eén sleutelsector wordt slechts beperkt geanalyseerd. Die sector bestaat uit gemarginaliseerde groepen en kwetsbare mensen zoals jongeren, bejaarden en verpauperden, immigranten en migranten, alleenstaande ouders, daklozen/en of woonwagenbewoners.

- Wij bevelen daarom aan in toekomstig door de EU gesteund onderzoek de participatie van gemarginaliseerde burgers en hun integratie in het stedelijk bestuur veel centraler te stellen.
- Wij stellen voor onderzoek te doen naar de verschillen tussen nieuwe en oude lidstaten betreffende democratische participatie met het doel goede praktijken uit te wisselen, d.w.z. tegelijk te onderrichten en te leren en democratische vernieuwing te bevorderen.
- Willen de burgers in hun gemeenschap en in hun bestuur volledig kunnen participeren, dan moet dit met de nodige middelen worden ondersteund. Ook de politici moeten worden gemotiveerd om dit proces te stimuleren. Onafhankelijk of vrijwilligerswerk is niet het antwoord.
Het stedelijk bestuur moet op de gemeenschap in plaats van op het individu gerichte besluiten nemen. De politici moeten met de burgers samenwerken en meer geld besteden aan:
 - ✓ de verspreiding van informatie,
 - ✓ de organisatie van vergaderingen,
 - ✓ hoorzittingen,

- ✓ het creëren van innovatieve bestuursinstrumenten en –methoden,
- ✓ overtuigings- en voorlichtingscampagnes over overheidsmaatregelen alsmede andere middelen om de burgers bij het besluitvormingsproces te betrekken.

Conclusies over duurzaam vervoer

Mobiliteit is een centrale kwestie in ons dagelijks leven, en ook een van de belangrijkste bronnen van problemen waarmee wij te maken hebben. Mobiliteit is op verschillende manieren van invloed op ons leven: ecologisch, economisch en sociaal. In dat opzicht houdt een aantal door ons als belangrijk beschouwde vervoersproblemen verband met de kwaliteit van leven: verontreiniging (en de gevolgen ervan voor de gezondheid van de mens), congestie (met de kosten ervan in tijd en geld) en ongevallen (met meer dan 40.000 mensen die jaarlijks op de Europese wegen sterven en nog veel meer gewonden).

Het EU-onderzoek heeft zich gericht op verschillende aspecten van de vermelde problemen. Wij zijn ons bewust van een tendens in onze maatschappij en in het onderzoek om de voorkeur te geven aan technologische oplossingen (bv. futuristische robotvoertuigen) aangezien deze simpele oplossingen lijken te bieden voor zeer complexe problemen. Dit heeft geleid en leidt nog steeds tot ontwikkelingen die duur zijn en mogelijk prestigieus maar die niet echt iets doen aan de cruciale problemen. Duurzaam vervoer zal enkel verbeteren als in de eerste plaats iets wordt gedaan aan het gedrag, de motivering en de behoeften van mensen. Wij zijn ook bezorgd over een gebrek aan efficiëntie bij de verspreiding van de beste praktijken die verschillende steden in Europa hebben ontwikkeld. Wij suggereren dat de inspanningen worden verbeterd zodat succesvolle voorbeelden gemakkelijker door verschillende steden kunnen worden verspreid en gedeeld.

Wij staan positief tegenover inspanningen om vervoerskwesties te integreren in de eerste stappen van stadsplanning. Wij denken ook dat het belangrijkste voorwerp van onderzoek en beleid moet zijn de vervoersgewoonten van mensen op creatievere wijze te veranderen dan de manier waarop dit vraagstuk tot nu toe is aangepakt (bv. door middel van prijsstelling in het vervoer, carpooling, enz.).

Wij hebben onderzoeksprojecten gezien waarin de technologische aspecten centraal stonden – wij suggereren nu meer onderzoek te doen op sociaal-economisch gebied zoals:

- ▶ Motieven van mensen om groener vervoer te gebruiken (zoals openbaar vervoer, lopen, fietsen, carpooling, enz.) of over te schakelen van het gebruik van de individuele wagen op meer duurzame vervoersmodaliteiten.
- ▶ Informatie over mobiliteitsopties voor burgers (bv. welke alternatieven zijn er voor de auto? wat zijn de kostenverbanden? dienstregelingen, tarieven, intermodaliteit ...).
- ▶ Verbetering van de compatibiliteit van de vervoerssystemen in Europese steden, bv. EU-wijde carpoolingsystemen, erkenning van vervoerskaarten van andere steden.
- ▶ Welke verbeteringen kunnen ertoe bijdragen het gebruik van het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken voor mensen? (bv. extra infrastructuur en diensten in rijtuigen: internetaansluiting, tafels, vergaderruimtes, taalcursussen tijdens het reizen, kranten, ...).

- ▶ Door te veel verkeer veroorzaakte gezondheidsproblemen.
- ▶ Beleidsmodellen om effectieve methoden te vinden om gerelateerde beleidsgebieden te stimuleren (bv. economisch beleid, arbeidsmarktbeleid, beleid inzake regionale ontwikkeling, industrieel beleid, fiscaal beleid) om de noodzakelijke verandering en terugdringing in het vervoer te incorporeren.

Conclusies over de duurzame gebouwde omgeving

Een duurzamere toekomst voor de mensheid vereist een benadering waarbij hetgeen nu als nutteloos wordt beschouwd, wordt geherwaardeerd. Hergebruik en recycling worden nog steeds als onaantrekkelijk beschouwd in onze culturen, en nieuw geldt altijd als beter dan gebruikt. Met het oog op een duurzame toekomst moet deze benadering worden herzien. Hergebruiken, terugwinnen en renoveren zijn nodig voor het behoud van de stad van morgen. Reconstructie is duurzamer dan nieuwbouw, maar kan niet concurreren met goedkopere bouwkosten in verstedelijkende gebieden.

Op basis van onderzoeksprojecten van de EU zijn verschillende hoofdterreinen geschetst die in de gebouwde omgeving van onze toekomstige steden moeten worden aangepakt. Het gaat hier om **verstedelijking, stedelijke groene ruimtes, bouwtechnologieën en oude bedrijfsterrainen**.

Wat **de verstedelijking** betreft heeft het gebruik op grote schaal van auto's de meeste stadscentra in moeilijk toegankelijke gebieden veranderd. Er worden vervoers-, watervoorzienings-, energie-, rioleringsystemen gebouwd voor de nieuwe woningen, hetgeen leidt tot een verkleining van het platteland en de vernietiging van natuurlijke habitats. Grotere stedelijke gebieden verminderen de sociale interactie, creëren sociaal isolement en zijn bevorderlijk voor segregatie en onverschilligheid. Als burgers doen wij onder meer de volgende aanbevelingen voor toekomstig onderzoek:

- ▶ Leer burgers iets over energie en duurzaamheid en stimuleer hen om zich daarnaar te gedragen.
- ▶ Verbeter de aantrekkelijkheid van de binnensteden door het lawaai en verkeer te verminderen en de voetgangersmobiliteit en kwaliteit van de ruimtes te verbeteren.
- ▶ Vergroot het hergebruik van bestaande leegstaande gebouwen.
- ▶ Verhoog de belastingen voor bouwactiviteiten die de verstedelijking in de hand werken, en herinvesteer deze direct in de benodigde infrastructuur.

Groene ruimtes zijn van cruciaal belang aangezien deze veel functies vervullen – verbeteren van de luchtkwaliteit, habitatvorming voor wilde fauna en flora, mogelijkheden voor veilig en gezond ontspannen, spel- en sportgelegenheid voor kinderen, en vooral zorgen voor menselijk welzijn in de steden (minder stress en het bewustzijn maken van de mensen van de natuur en de natuurlijke cycli). Het door de EU gesteunde onderzoek moet gericht zijn op:

- ▶ het vergroten van de biodiversiteit voor een "meer natuurlijke natuur";
- ▶ het integreren van biologen in teams voor stadsplanning;
- ▶ het gebruiken van minder technologie en minder chemicaliën;
- ▶ het inschakelen van werklozen bij onderhoudsactiviteiten;
- ▶ het plannen van een betere spreiding van de groene ruimtes;
- ▶ het verbinden van de groene ruimtes om de migratie van dier- en plantsoorten mogelijk te maken;
- ▶ de integratie met recreatiegebieden en sportfaciliteiten voor kinderen;
- ▶ de verspreiding van de kennis die met EU-projecten is opgedaan;

- ▶ de bevordering van groene ruimtes in het algemeen, geen enkele Europese stad heeft te veel groen.

De bouwtechniek gaat in het algemeen steeds verder van integratie met de natuur af staan. Sommige in Europa nog steeds op grote schaal gebruikte materialen zoals exotisch hout, zouden niet mogen worden gebruikt. Bij de keuze van bouwmaterialen moet aandacht worden besteed aan zowel energie- als hulpbronnenverbruik. Er bestaat betere kennis, maar de bouwlobby's en het feit dat het publiek slecht van de bestaande kennis op de hoogte is, houden de bestaande niet duurzame methoden in stand. De prestaties en het gebruik van de uiteindelijke gebouwde oppervlakte moeten ook worden bekeken in termen van thermische en geluidsisolatie, emissies van gevaarlijke deeltjes, duurzaamheid en herbruikbaarheid van gebouwde elementen. Naar onze mening moet het EU-onderzoek zich richten op:

- ▶ Invoering van duidelijke en onbevooroordeelde definities van duurzaamheid/milieuprestaties en duurzaamheid van bouwmaterialen en -technieken.
- ▶ Verspreiding van kennis en stimulering van meer duurzame leefwijzen.
- ▶ Bevordering van duurzamer bouwen via de fiscaliteit – de belastingen moeten een afspiegeling zijn van de werkelijke hoeveelheid energie en hulpbronnen die in de bouwnijverheid worden gebruikt.
- ▶ Implementatie van onderzoeksbevindingen inzake ergonomie, psychologie en algemeen welzijn in de bouw.
- ▶ Consistente bevordering van voorschriften inzake aardbevingsbestendigheid in landen waar daaraan behoefte is.
- ▶ Betere integratie met bouwlobby's om op meer duurzame wijzen te gaan bouwen.

Oude bedrijfsterreinen houden momenteel ernstige risico's in voor het milieu en de gezondheid. Verder EU-onderzoek moet gericht zijn op het vinden van manieren om:

- ▶ Efficiënte en minder dure technologieën te ontwikkelen om de verontreinigde bodem en wateren te saneren.
- ▶ Planningpraktijken voor de regeneratie van oude bedrijfsterreinen te integreren (er moeten belastingsystemen worden gebruikt om de benodigde middelen te vinden).
- ▶ De beste alternatieve toepassingen te bepalen voor de geregenereerde terreinen en investeerders aan te moedigen om deze te gebruiken.
- ▶ Goede voorbeelden en praktijken te verspreiden.

Conclusies betreffende het cultureel erfgoed

Het Europese continent heeft een immens cultureel erfgoed. Dit legt een zware verantwoordelijkheid op onze landen in termen van behoud en benutting ervan.

Voor ons omvat het cultureel erfgoed zowel het tastbare erfgoed zoals monumenten, gebouwen of archeologische voorwerpen als het immateriële erfgoed zoals taal, literatuur, muziek, kunst, tradities, liederen, dansen en andere. Wij geloven dat culturele identiteit voortkomt uit cultureel erfgoed. Culturele identiteit versterkt de gemeenschappen en steden en kan leiden tot meer respect onder de verschillende Europese volkeren.

Ondanks alle aan deze sector toegewezen middelen wordt een opmerkelijk groot gedeelte van Europa's cultureel erfgoed ofwel vernietigd of ernstig bedreigd. Het meest kritieke punt is dat het verlies van het culturele patrimonium onomkeerbaar is – wat verloren gaat kan niet worden teruggebracht.

Wij hebben door de EU gefinancierde projecten geëvalueerd waarbij onderzoek werd gedaan inzake verschillende thema's zoals de effecten van klimaatverandering, verontreiniging en andere negatieve factoren op het cultureel erfgoed. Wij hebben begrepen dat deze projecten hebben geleid tot belangrijke verbeteringen i.v.m. een aantal historische objecten.

- ✓ Wij denken echter dat de EU manieren moet vinden om het tastbare effect van de onderzoeksprojecten die zij financiert effectiever te verspreiden.
- ✓ Bovendien zou de EU, aangezien de bescherming van het cultureel erfgoed in de regel een sector is waar de middelen zeer beperkt zijn, financiering kunnen verstrekken om het elders opnieuw toepassen van de resultaten die via door de EU gefinancierd onderzoek zijn behaald gemakkelijker te maken.
- ✓ Wij zijn gekant tegen de scheiding van het cultureel erfgoed van het dagelijkse leven en van de mensen. De bescherming van het cultureel erfgoed kan op EU-niveau en nationaal niveau niet slagen zonder steun (of initiatieven) van het lokale niveau. De EU kan echter manieren verkennen om de individuele burgers te laten begrijpen wat bescherming van het cultureel erfgoed inhoudt en ertoe te laten bijdragen. Aldus wordt het cultureel erfgoed mogelijk dichterbij de mensen gebracht – zij zouden zich meer deelgenoot voelen van iets dat zij hebben helpen beschermen. Dit moet met de kinderen beginnen. Als de mensen het belang van het beschermen van het cultureel erfgoed niet begrijpen, zullen de technische oplossingen op zich de problemen niet oplossen.
- ✓ Het onderzoek inzake cultureel erfgoed dat aan ons werd gepresenteerd was zeer eenzijdig – d.w.z. dat het meestal betrekking had op technische kwesties, zoals het effect van verontreiniging op het cultureel erfgoed, de klimaatverandering enz. Terwijl wij erkennen dat onderzoek i.v.m. de bovenvermelde aspecten uiterst belangrijk is, denken wij dat in verder onderzoek meer aandacht moet worden besteed aan de volgende kwesties:
 - de impact van economisch druk,
 - de migratie van mensen en het effect van het consumentisme op het cultureel erfgoed.

In het Europees onderzoek moet de duurzame integratie van het cultureel erfgoed in het dagelijkse leven een centralere plaats innemen.